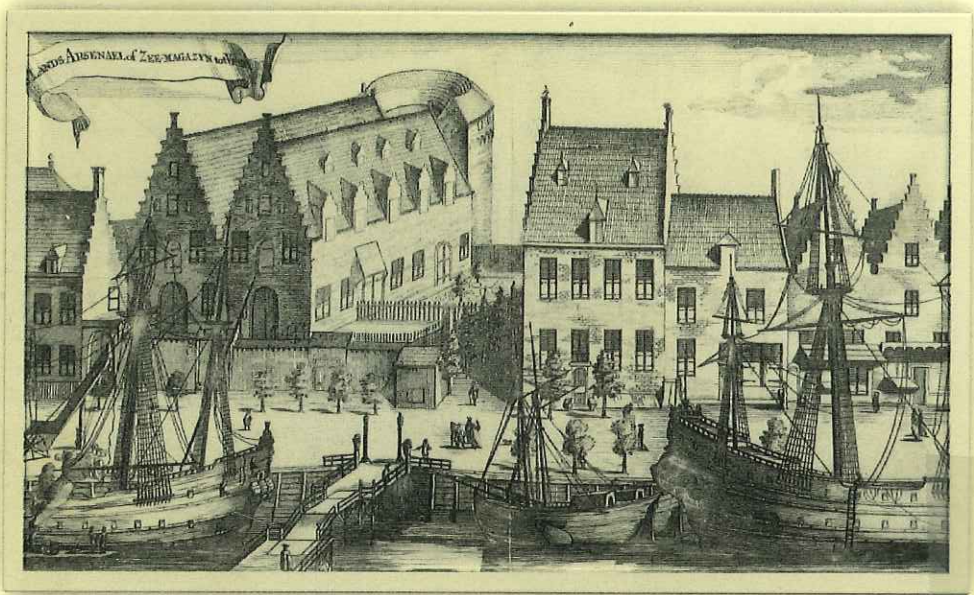


Nederlandse Genealogische Vereniging

Afdeling Zeeland



Gezicht op 's lands zeemagazijn of arsenaal te Veere, met voorbijgangers.

WIJ VAN ZEELAND

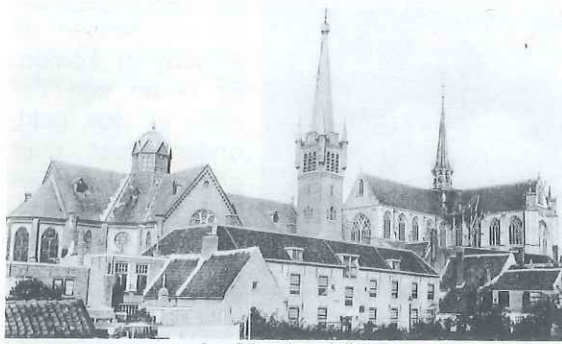
Mededelingenblad
15^e jaargang, nummer 1

januari 2013



Regio Noord – en Zuid-Beveland,

Het gezicht van Goes



Goes, R.K. en Hervormde Kerk.

Eigenlijk ging het pas in de twintigste eeuw mis met het Gezicht van Goes. Aanvankelijk aarzelend. In 1905 bouwde men tegenover de Grote of Maria Magdalenakerk de katholieke Sint Maria Magdalenakerk en vertoonde het gezicht van Goes, vanuit welke richting dan ook,

voortaan een grote toren naast de laat-gotische kruiskerk. Dat had alles te maken met de katholieke emancipatie van toen. Niet voor niets kwam boven de toegang tot de katholieke kerk een heiligenbeeld met aan weerszijden de spreuk: Hic est domus Dei et porta coelie, of te wel: dit is het huis van God en de poort naar de hemel. Daar konden de Hervormden aan de overkant het mee doen.

De inbreuk op het beeld van 1930 viel mee. Alleen vanuit het westen was te zien dat de toren van de Gereformeerde Westerkerk een plekje opeiste. In de jaren vijftig moest de Grote Kerk de televisietoren naast zich dulden en in de jaren zestig volgden de torenflats van Goes-Zuid. In de skyline van Goes kan men zich ook een beeld vormen van de ontkerkelijking.

Het was allemaal zo mooi begonnen en gelukkig blijven vele geheimen tot op de dag van vandaag bewaard. Hoe een dorpskerkje, zoals bijvoorbeeld dat van 's-Heer Arendskerke, of wellicht 's Heer Hendrikskinderen, zich in de vijftiende eeuw ontwikkelde tot een grote kerk, met een schip, transepten en een koor. Niet voor niets had Goes in de veertiende eeuw allures gekregen, die in het begin van de vijftiende eeuw door een ongekende economische groei de status "stad" had opgeleverd. Tot in het begin van de zestiende eeuw was er aan de kerk gebouwd. Dat had een ietwat vreemd beeld opgeleverd. Het schip, het oudste deel van de kerk, was aanzienlijk lager dan het nieuw opgetrokken koor. Men sprak sindsdien van opperkerk en nederkerk. In de loop der tijd hadden vermoedelijk drie torens vlakbij of aan de kerk gebouwd al het loodje gelegd. Op de transepten stond een dakruiter.

Toen kwam de brand van 11 september 1618. Hans de Schaliendekker, die in 1578 als jonge man enthousiast had deelgenomen aan de Beeldenstorm in de kerk, was op die dag op het dak geklommen om herstelwerkzaamheden uit te voeren. Bij het aanbreken van het schaftuur had hij het dak verlaten zonder zijn vuurpot af te dekken met als gevolg een grotendeels afgebrande kerk.



Het stadsbestuur was van mening, dat de kerk opnieuw moest worden opgebouwd en liet vakmensen uit Antwerpen komen. Er kwam een bestek, er was geld, onder meer door giften van de bevolking en verhoging van belastingen en zo begon men aan de we-

deropbouw, waarbij men het onderscheid tussen opperkerk en nederkerk liet vervallen. De daklijst van het gebouw kwam overal op dezelfde hoogte. In 1621 was de kerk weer klaar, volgens de chroniceurs van die tijd mooier en sierlijker dan daarvoor. Goes had sinds dat jaar een nieuw gezicht, wanneer men uit de vier windstreken op Zuid-Beveland naar het silhouet van de stad keek.

Zolang de stad het voor het zeggen had over de openbare gebouwen, zoals kerk en stadhuis, zorgde men goed voor de Grote Kerk. In 1798 kwam het echter tot scheiding van kerk en staat en moest de kerkelijke gemeente voor het gebouw zorgen, met uitzondering van de dakruiter, want die bleef van de gemeente. Het college van kerkvoogden deed zijn best met het laten verrichten van onderhoudswerken, maar de Goese hervormde gemeente was arm aan onroerend goed. Waar de kerk van Kapelle, bijvoorbeeld, jaarlijks grote bedragen aan pachtpenningen toucheerde wegens uitgebreid grondbezit, moest de stadskerk het met heel wat minder doen. En zo raakte het gezicht van Goes langzaamaan in verval. Eind 19^e eeuw was de situatie zo slecht dat dringend restauratiewerkzaamheden noodzakelijk waren. Toen de meest noodzakelijke, zoals de reparatie van het prachtige noordertransept in 1920 achter de rug waren, kon men meteen verder met een nog veel grotere restauratie, waarin Rijk, Provincie en Gemeente ook financieel deelnamen, die in 1930 afgerond was. Tijdens de oorlogsjaren bleef de kerk gelukkig ongeschonden. Alleen de klokken van het carillon werden door de bezetter in beslag genomen, maar na de bevrijding kwamen de meeste daarvan weer terug in Goes. In de jaren zeventig tot aan de 21^e eeuw waren nieuwe restauraties nodig. Zo staat het gebouw er nu weer prachtig bij. De bouwgeschiedenis is nog vol geheimen, die ook tijdens de laatste opknabbeurt niet ontrafeld konden worden. Wanneer u eens om het gebouw heenloopt en goed kijkt, dan kunt u zelf de vragen wel stellen. Op één daarvan kunnen we wel een antwoord geven. Op anderhalve meter hoogte aan de rechterzijde naast de ingangsuren van het noordertransept bevindt zich een aantal in het steen gekraste, vrij diepe strepen. Dat zijn zogenaamde pestgleuven. Ze stammen nog uit de tijd dat de kerk in gebruik was bij de katholieken, voor 1578. Toen brak er met enige

regelmaat de pest uit in onze contreien. In zijn radeloosheid schrapte de bevolking steen af van het kerkgebouw, dat een gewijd gebouw was. Van het schraapsel maakte men poeders, die als medicijn werden ingenomen. In Zeeland heeft de St. Baaf te Aardenburg ook van dergelijke gleuven.

A.J. Barth, Vrijwilliger gemeentearchief Goes